

Paweł Cichosz

**SPRAWOZDANIE Z KRAJOWEJ
KONFERENCJI NAUKOWEJ
WSPÓLDZIAŁANIE KOŚCIOŁA I PAŃSTWA
NA RZECZ RODZINY
ŁOMŻA 6-7 WRZEŚNIA 2004 R.**

W dniach 6-7 września 2004 r. odbyła się w Łomży Krajowa Konferencja Naukowa Kanonistów, nt. *Współdziałanie Kościoła i Państwa na rzecz rodziny*, której współorganizatorami byli: Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Diecezja Łomżyńska oraz Wydział Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego KUL.

Miejscem obrad były pomieszczenia Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży, Plac Jana Pawła II 1. Konferencję otworzył bp łomżyński Stanisław Stefanek, który po powitaniu gości oraz oficjalnym otwarciu Konferencji zasygnalizował najbardziej aktualne problemy rodziny. W imieniu organizatorów Konferencji głos zabrał ks. prof. dr hab. Józef Krukowski, który uzasadnił wybór tematu oraz przedstawił racje wyboru Łomży jako miejsca Konferencji.

Sesję przedpołudniową w pierwszym dniu obrad rozpoczął referat *Podstawy prawne współdziałania między Kościołem a państwem na rzecz małżeństwa i rodziny. Wprowadzenie do problematyki*, wygłoszony przez ks. prof. dr hab. Józefa Krukowskiego. Przedstawiony referat obejmował podstawowe zasady współdziałania Kościoła i państwa, cel tego współdziałania oraz nauczanie Soboru Watykańskiego II dotyczące relacji państwo – Kościół. W drugiej części wystąpienia, Autor skupił się na współdziałaniu Kościoła i państwa w Polsce, podkreślając, że dokonuje jedynie analizy pewnego modelu, którego realizacja w praktyce nie może zostać przedstawiona ze względu na brak odpowiednich badań socjologicznych.

W kolejnym wystąpieniu pt. *Program pracy duszpasterskiej Kościoła katolickiego w Polsce względem rodziny*, bp Stanisław Stefanek przedstawił sytuacje duszpasterstwa rodzin w Polsce. Duszpasterstwo realizowane jest w oparciu o zasadę pomocniczości, która to zasada najlepiej odnosi się do funkcji wychowawczej. Za kluczowe uważa się właściwe przygotowanie do małżeństwa, co wymaga odpowiedzi na następujące pytania: czy w przygotowaniu do małżeństwa uczyć teologii czy medycyny, kiedy uczyć i kogo uczyć, nauki grupowe czy indywidualne?

Jako ostatni w pierwszej sesji miał miejsce odczyt bpa Antoniego Dziemianko *Duszpasterstwo rodzin na Białorusi*. Z przedstawionego referatu wyłaniał się obraz rodziny pozostawionej sobie samej, bez wsparcia ze strony państwa, a niekiedy wręcz przez to państwo osłabianej zbyt liberalną polityką. Obok próby zestawienia najistotniejszych problemów rodziny, w referacie podjęto także próbę wskazania sposobów i metod wyprowadzania rodzin z niekorzystnej sytuacji. Wśród tych ostatnich znalazły się m. in. opracowanie stosownych publikacji w języku białoruskim, kształcenie księży i sióstr zakonnych do pracy z rodzinami, a w zakresie pomocy materialnej działalność Caritas, rozmaitych ruchów (AA, Obrony Życia), pośrednictwo rodzinne. Szczególnej trosce poddane zostać powinny małżeństwa mieszane i związki nie sakramentalne.

W dyskusji udział wzięli: prof. Józef Krukowski, prof. Ryszard Sztuchmiller, prof. Józef Krzywda, dr hab. Krzysztof Warchałowski, dr Elżbieta Szczot, dr Waldemar Pędziński, Pan Jerzy Brzeziński – Prezydent Miasta Łomży. Poruszane w dyskusji tematy: problem małżeństw kanonicznych bez skutków konkordatowych, zasada pomocniczości w odniesieniu do rodziny, opieka duszpasterska nad młodymi małżeństwami, podmiotowość rodziny i kwestia jej uznania przez prawo, przedsiębiorczość rodzinna.

Drugą sesję poświęcono funkcji prokreacyjnej rodziny. Sesję przewodniczył ks. prof. dr hab. Wiesław Wenz. Jako pierwszy z referatem zatytułowanym *Funkcja prokreacyjna rodziny*

w *prawie kanonicznym* wystąpił ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski. Wśród celów małżeństwa wyróżnił on cel indywidualny – dobro małżonków, oraz cel społeczny – prokreacja. Dobro małżonków przekłada się na dobro potomstwa. W nauczaniu Soboru podkreśla się prokreacyjną funkcję rodziny. Prawem i obowiązkiem jest nie przeszkadzanie małżonkom w prokreacji (sterylizacja, aborcja, środki antykoncepcyjne). Kolejnym prawem i obowiązkiem jest prawo do wychowania dzieci. Prelegent przedstawił także problematykę usankcjonowania ważności małżeństwa w związku z prokreacją, ograniczenia celu prokreacyjnego czy podejmowania aktów małżeńskich wykluczających potomstwo. W konkluzji referatu Autor wskazał na miłość małżeńską jako na siłę jednoczącą cele małżeństwa. W przeprowadzonej następnie dyskusji udział wzięli ks. prof. Szttychmiller i ks. dr Bielec, a głównym tematem dyskusji stała się teza - czy płodność nie powinna stanowić kodeksowego przymiotu małżeństwa obok jedności, nierozzerwalności i według o. prof. B. Zuberta sakramentalności.

Kolejny referat, zatytułowany *Funkcja prokreacyjna w UE* wygłosił dr hab. Krzysztof Warchałowski. Z uchwalonej w 1997 Deklaracji dotyczącej znaczenia praw podmiotowych wyprowadził on prawo do zawarcia małżeństwa i prawo do wychowania dzieci zgodnie ze swoimi przekonaniem. Źródło omawianych praw stanowi także preambuła Karty Praw Podstawowych. Prawo do zawarcia rodziny jest prawem absolutnym, a małżeństwo stanowi jego podstawę. Rodzinie nie przyznaje się prawa do prokreacji – prawo to przysługuje związkowi małżeńskiemu. W Unii Europejskiej nie ma absolutnego prawa dziecka poczętego do życia. Organy konwencyjne nie zajęły jednoznacznego stanowiska w tej sprawie.

Pierwszy dzień obrad zakończył referatem pt. *Funkcja prokreacyjna rodziny w prawie polskim* ks. prof. dr hab. Ryszard Szttychmiller. Według Prelegenta po analizie norm prawa krajowego odnoszących się do rodziny, stwierdzić można, czy prawodawca preferuje chrześcijański czy laicki model rodziny. Uwagę zwrócił

także na godziwość prokreacji, podkreślając, że małżonkowie nie mają prawa ubiegać się o potomstwo metodami niegodziwymi. Z przedstawionego referatu wynikała także potrzeba rewizji norm polskiego prawa pod kątem ochrony dziecka poczętego.

Dyskusja, która miała miejsce po referacie koncentrowała się wokół problemów ochrony funkcji prokreacyjnej rodziny w prawie wspólnotowym oraz na forum międzynarodowym, w tym między innymi wokół kwestii chrztu dziecka wbrew woli rodziców w orzecznictwie organów międzynarodowych. Głos w dyskusji zabierali ks. dr Krzysztof Orzeszyna i ks. dr Jan Gołąb.

Na drugi dzień konferencji Organizatorzy zaplanowali jedną sesję, której dominującym tematem była funkcja wychowawcza rodziny. Sesji przewodniczył ks. prof. dr hab. Józef Wroceński.

Jako pierwszy referat pt. *Funkcja wychowawcza rodziny w prawie kanonicznym*, wygłosił bp Andrzej Dzięga. Za główną tezę referatu przyjęto, że wychowanie jest niezbywalnym prawem i obowiązkiem rodziców. W rozumieniu Prelegenta wychowanie nie jest tożsame z edukacją, formacją czy kształceniem. Możemy wyróżnić cztery aspekty wychowania: jest ono relacją społeczną (mistrz – wychowanek), wskazuje na jakość osób (mistrz musi być dojrzały w stopniu w jakim chce przekazać tę dojrzałość wychowanekowi), proces wychowania ma charakter dynamiczny (stopień dynamiki zależy od obu podmiotów), istnieje określony cel wychowania (mistrz musi ten cel założyć). Z punktu widzenia Kościoła, największym wyzwaniem jest formowanie rodziców do wychowania, aby mogli to zadanie właściwie realizować.

Dyskusja, która nastąpiła po referacie, a w której udział wzięli: bp Stanisław Stefanek, bp Antoni Dziemianko, prof. Józef Krzywda, dr Jan Gołąb, dr Elżbieta Szczot, dotyczyła problemów wychowania katolickiego, szkół katolickich, a także chrztu dziecka wbrew woli rodziców.

W kolejnym referacie *Funkcja wychowawcza rodziny w prawie publicznym*, ks. dr Mirosław Sitarz postawił tezę o potrzebie aktywnego wspomagania rodziny przez państwo w oparciu

o zasady pomocniczości i interwencji. Następnie dokonał analizy norm prawa publicznego określających zadania państwa wobec rodziny w ramach wspierania jej funkcji wychowawczej, kolejno na poziomie prawa międzynarodowego i prawa krajowego. Jako zasadniczy problem wskazał brak prawnej podmiotowości rodziny, co nie pozwala uczynić jej stroną relacji prawnej z wieloma podmiotami reprezentującymi państwo i bezpośrednio dochodzić swych praw.

Jako ostatni w trzeciej sesji głos zabrał ks. prof. dr hab. Józef Krzywda, który wygłosił referat *Małżeństwo podstawą rodziny*. Autor przedstawił pogląd, iż między małżeństwem a rodziną istnieje konstytutywny związek. Troska Kościoła o rodzinę rozpoczyna się już z chwilą przygotowania do małżeństwa i trwa przez całe małżeństwo. Efektem tej troski jest to, że Kościół już od początku tworzył własne normy dotyczące małżeństwa. Autor postawił też tezę usystematyzowania ogółu norm dotyczących małżeństwa ze względu na ich doniosłą rolę. W dyskusji, która miała miejsce po referacie, ks. dr Mirosław Sitarz postawił problem celu wychowania i tego, w jaki sposób kształtować normy prawne, aby w jak największym stopniu temu celowi sprzyjały.

Na zakończenie głos zabrał ks. prof. Józef Krukowski. Podkreślił, że temat pozostał niewyczerpany, ale refleksje prelegentów a także uczestników Konferencji, wyrażone czy to w referatach, czy też podniesione w dyskusjach, w istotny sposób dotyczą materii postawionego przez Organizatorów problemu. Wyraził także, w imieniu Organizatorów i uczestników Konferencji, wdzięczność biskupowi Stanisławowi Stefanowi, ks. dr. Tadeuszowi Śliwowskiemu – kanclerzowi Kurii diecezjalnej oraz ks. dr. Zdzisławowi Michałowskiemu – Rektorowi Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży, po czym dokonał formalnego zamknięcia obrad. Głos zabrał jeszcze bp Stanisław Stefanek, który zaznaczył, jak wielka jest potrzeba organizowania tego typu konferencji, a na zakończenie złożył serdeczne podziękowania wszystkim uczestnikom.